

matološki biljeg Crkve. Jasno je, da će se taj duhovski aspekt Crkve odraziti, skupa s kristološkim, i u njezinim definicijama. Naš autor se ograničio samo na neke novije definicije Crkve i u njima našao te podvukao pneumatološki karakter. To su definicije Bellarmina, Möhlera, Mühlena, te suvremenih teologa kao Oswalda, de Lubaca, Semmelrotha, Rahnera, Schillebeeckxa i Sagi-Bunića. Te definicije potaknute su i izazvane protestantizmom, deizmom, eklesiološkim misticizmom odnosno monofizitizmom. U njima se najprije ističe i osebujno razlaže vidljivost Crkve (Bellarmin), zatim se upozorava da je Crkva nastavljanje utjelovljenja Kristova i djelovanja Duha Svetoga (Möhler), onda se govori da je Crkva produženje Kristova pomazanja Duhom Svetim (Mühlen), i konačno da je Crkva znak-sakrament koji ovom svijetu posređuje Krista (noviji teolozi). Autor zapaža da jedino u Bellarminovoj definiciji nije zastaknut duhovski momenat. Uz druge odlike u ovom drugom dijelu knjige autor je također pokazao visoku eklesiološku erudiciju, a u svome valoriziranju suvereni osjećaj mjere.

Knjigom *Duh Sveti u Crkvi* dobili smo jedno vrijedno hrvatsko teološko djelo s kojim smo doista »popunili« jednu šupljinu domaće dogmatske literature. No djelo se ipak doimlje nekako fragmentarno, parcijalno, nedorečeno. Djeluje više kao dvije odijeljene studije o Duhu Svetome. Zašto? To je, čini se, neizbježno, normalno i opravdano. Naime takav je bio postavljeni cilj, tako su zacrtani okviri radnje. Ali glavni je razlog tome što knjiga svojom zanimljivošću i stručnošću pobuđuje više pitanja, otvara probleme, traži još, i želi potpunije, cjelovito upoznati »nepoznatog Boga«. Stoga je poželjeti da autor jednom na našem jeziku izda i kompletnu pneumatologiju, za što je svojim radovima, pogotovo ovim posljednjim, dokazao da ima i spreme i erudicije.

PUT K OBNOVI I POMIRENJU

Jean Guittou, Pavao VI. i Sveta godina. Put k obnovi i pomirenju. Preveo Radovan Grgec. Izd. Hrvatsko književno društvo sv. Cirila i Metoda, Zagreb, 1975.

Srećko Bošnjak

U lijepom hrvatskom prijevodu pojavila se, ove godine, još jedna knjiga francuskog filozofa, akademika Jeana Guittoua. Posvećena je ovoj Svetoj godini i Pavlu VI.; podijeljena je u tri dijela: *Ishodišta, Produbljenja, Perspektive*. Izdvojiti ćemo ovdje samo nekoliko misli kao poticaj na razmišljanje.

Nismo načistu, kaže autor, je li Koncil urodio jedinstvom ili neslogom, svjetlom ili tamom. Čak se i papa, analizirajući krizu koja potresa Crkvu, ovako izrazio: Reklo bi se da je kroz nekakvu pukotinu sotonin dah ušao u hram Božji. Sumnja, neizvjesnost, nezadovoljstva i protuslovlja izadoše na vidjelo. Ljudi nemaju više povjerenja u Crkvu. Kroz prozore, koji bi morali biti otvoreni svijetu, ušla je u našu svijest sumnja, a zatim duh znanosti. Znanost je, doduše, tu zato da bi nam pružila istine koje ne udaljuju od Boga i koje nas još više potiču da ga tražimo. Međutim, sad je znanost donijela sumnju. Sumnju u svim našim spoznajama. Mislili smo da će sutrašnjica Koncila biti sunčani dan za povijest Crkve, ali smo doživjeli nove oluje.

Djelo Koncila jest neprestano stvaranje, podložno krizama, naročito u početku. Kao da je ishodište rasta ranjivo. S riječi i planova prelazi se na njihovu primjenu. I svatko iz vlastitog iskustva može znati kako je teško čovjeku, kad izađe iz duhovnih vježbi, provesti u djelo ono što je odlučio u sabranosti i povučenosti. Isto tako znamo iz povijesti da su nakon koncila, pošto su se saborski oci razišli, slijedila razdoblja sumnje i smutnje... S

takvog gledišta možemo razumjeti i Jubilej svete godine. On označuje vezu s ishodištem, povratak ključanju izvorišnih voda.

Vjerujemo li da Bog može na drugom svijetu kazniti ljudske grijeha vremenitim ili vječnim kaznama? Što znači za čovjeka XX. stoljeća istina o čistilištu, tj. o kazni kojom se u vječnosti ispašta za grijeha učinjene u vremenu? — Svaka ljudska savjest, ako se iskreno ispituje, postaje svjesna da se nije služila vlastitom slobodom onako kako treba. Odobravamo, kako reče pjesnik, ono što je dobro, ali slijedimo ono što je zlo. Sigurno, mi se možemo pomiriti s tim porazima kojima je posut naš životni put, ali u svakog plemenitog čovjeka postoji želja da otkupi vrijeme, tj. da ponovno pronađe iskonsku čistoću.

Je li to moguće? Kršćanstvo je oduvijek naviještalo brisanje grijeha i pranje od nečistoće, oslobađanje od krivica uranjanjem u vodu i ideju novog početka. Danas se slabo primjećuje to vraćanje na izvore jer se kršćani krste još dok su djeca. No vrlo brzo možemo shvatiti da pokoru i sve što je s njom povezano, kao što je na pr. ispovijed i oprost, valja promatrati u svjetlu krštenja. Poznati su nam iz povjesti Crkve slučajevi savjesti koji su se odnosili na grijeha učinjene nakon krštenja. Ne želimo ovdje iznositi historijat ispovijedi, nego samo želimo istaknuti kako se religiozna zajednica uvijek brinula da onima koji su u nju ušli pruži mogućnost da ponovno zadobiju stanje prvotne čistoće, ako su ga izgubili, to jest da im pruži mogućnost da započnu sve ispočetka (usp. str. 18—21).

Govoreći o krizi poslije Sabora, Guitton piše: U ovom trenutku povijesti kršćanstva, kada se čini da je sol obljutavila, da su riječi napor, žrtva i mučeništvo izgubile svoju djelotvornost i da se ljudi više ne odazivaju uzvišenim pozivima, izgleda da se sprema vrijeme velikih kušnji za čovječanstvo... Na Zapadu mladež kao da je napuštena, bespomoćna. Jedan od razloga za to jest što se pred nju više ne postavljaju dovoljno veliki zahtjevi. Ona s pravom očekuje te zahtjeve. Najviše nam u učenju pomažu oni učitelji koji su najstroži. Dovoljno mi je da uočim rupe u svom znanju pa da ustanovim kako sam napredovao upravo u onim predmetima u kojima sam imao profesore koje sam volio i kojih sam se ujedno bojao. Kozmonauti privlače čovječanstvo ne samo zbog svojih pothvata, nego i zbog svog asketskog načina života, zbog preziranja smrti (usp. str. 38—45).

Raspravljajući o obraćenju, autor nastavlja: Nema sveca koji se nije smatrao grešnikom, koji nije sanjao o načinu života uzvišenijem od njegova, kao na pr. arški župnik, koji je želio poći u trapistički samostan.

Guittona zanima svetost u današnjem konkretnom životu, na to ga potiče Sveta godina, pa kaže: Možemo reći da je Sveta godina zaista draga i ugodna godina... godina koja se može usporediti s toliko očekivanim trenucima sreće što ih za djecu predstavljaju praznici, za zaručnika svadba, a za prognanike i sužnje povratak kući i oslobođenje. U ovom brzom životu ima malo trenutaka prave sreće, i kada ti trenuci dođu, valja imati dovoljno jednostavnosti i prostodužnosti pa ih znati primiti (usp. str. 52—57). Pomiernje je temeljni zahtjev Svete godine, jer se svi mi nalazimo u položaju raspinog sina, koji je napustio roditeljski dom... (str. 58—65).

Guitton razmišlja također i o zadovoljštini i konstatira: Znam da je u naše vrijeme neprilično govoriti o posljednjim stvarima čovjeka (nebo, pakao i čistilište), kao što nije u duhu vremena govoriti ni o posebnom ni o posljednjem sudu. Ali ako bismo prešutjeli ono čega se čovjek boji, učinili bismo mu zaista lošu uslugu, jer strah nije nikada spriječio ili usporio događaj.

Guittona zanima budućnost koliko i sadašnjost i prošlost, stoga upozorava: Čovječanstvo će se morati odreći kompromisnih i iluzornih rješenja: trke za komforom, posjedovanjem i užitkom. Tada će moći osjetiti potrebu za Bogom, te ćemo možda ući u mističnu epohu kakvu ljudski rod još nije upoznao (usp. str. 92).

Knjiga je u cjelini vrlo zanimljiva. Puna je dubokih misli i korisnih poticaja. Korektno je prevedena, lagano se čita. Ostavlja snažne dojmove i potiče na razmišljanje.